

Міністерство освіти і науки України
Інститут української мови НАН України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра сучасної української мови

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СИНТАКСИСУ:
СУЧАСНИЙ СТАН
І ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Матеріали Міжнародної наукової конференції,
присвяченої 110-річчю від дня
народження професора Іларіона Слинька

16–17 червня 2022 р.

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2022

УДК 811.161.2'367(08)
А 437

Актуальні проблеми синтаксису : сучасний стан і перспективи дослідження : матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 110-річчю від дня народження професора Іларіона Слинька (Чернівці, 16-17 червня 2022 р.) / за ред. С. Т. Шабат-Савки. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 246 с.
ISBN 978-966-423-718-2

Actual problems of syntax: current status and prospects of research : materials of the International scientific conference dedicated to the 110th anniversary of the birth of Professor Hilarion Slinko (Chernivtsi, June, 16-17, 2022) / resp. ed. S. T. Shabat-Savka. Chernivtsi : Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2022. 246 p.

Редакційна колегія:

Світлана Шабат-Савка, доктор філологічних наук, професор;
Іванна Струк, кандидат філологічних наук, асистент;
Наталія Шатілова, кандидат філологічних наук, асистент.

Тези доповідей надруковано в авторській редакції.

У збірнику представлено матеріали Міжнародної наукової конференції «Актуальні проблеми синтаксису: сучасний стан і перспективи дослідження», що відбулася 16–17 червня 2022 р. на філологічному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича з нагоди 110-річчя від дня народження професора Іларіона Слинька.

Для науковців, учителів, студентів – усіх, кого цікавлять актуальні питання синтаксичної теорії, аспекти функціонування різнорівневих мовних одиниць у дискурсивно-жанрових формах української мови, проблеми лінгвостилістики та лінгвоперсонології.

The materials of the International Scientific Conference «Actual Syntax Problems: Current Status and Prospects of Research» that was held on June 16–17, 2022 at the Faculty of Philology of Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych on the occasion of the 110th anniversary of Professor Hilarion Slinko are presented in this collection.

For scientists, teachers, students – all who are interested in current issues of syntactic theory, aspects of the functioning of multilevel language units in discursive-genre forms of the Ukrainian language, problems of linguistic stylistics and linguistic personology.

ISBN 978-966-423-718-2

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2022

СТРУКТУРА НОМІНАТИВНИХ РЕЧЕНЬ У ЗАГОЛОВКАХ ПРОГНОЗІВ ПОГОДИ

Алла Романченко

*доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри української мови*

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
apromanchenko@ukr.net

Відомо, що будь-який заголовок – важлива комунікативна одиниця, яка сприяє встановленню контакту між автором і читачем, репрезентує позицію автора стосовно повідомлюваного та актуалізує його основний зміст. Він відбиває задум, ідею й концепцію автора в цілому. Ю. Карпенко наголошує, що заголовок є власним іменем, а «відношення між назвою й твором у принципі такі ж, як відношення між іменем і людиною або між топонімом і географічним об'єктом» [1, с. 29]. У художніх та медійних текстах заголовки студіюють у різних аспектах: семантичному (І. Андріанов, Н. Вахтель), структурному й текстотвірному (Ю. Карпенко, Т. Пермінова, С. Потапенко), функційному (Р. Барт, Л. Коробова, М. Кожина, Ю. Пешкова), стилістичному (Т. Желтоногова, О. Немировська), комунікативно-прагматичному (А. Долгірева, В. Ревенко, С. Форманова та М. Мельник), впливовому (І. Лакомська, А. Сафонов, Д. Сергєєва), синтаксичному (Д. Баранник, А. Ісаєва, А. Попов та ін.).

Метою нашого дослідження є вивчення структурної специфіки номінативних речень у заголовках. **Джерельною базою** для розвідки послуговували заголовки прогнозів погоди, репрезентовані на фейсбук-сторінці начальника Черкаського обласного центру з гідрометеорології В. С. Постриганя. **Фактичну базу** становлять 92 номінативних речення з-поміж зафіксованих 300 заголовків (з 12 серпня 2019 до 31 січня 2022 року).

Як зауважує Ю. Карпенко, назва твору як його елемент входить до структури, до мовної тканини твору, тобто є одиницею синтаксичного рівня. Назва, на його думку, часто є номінативним реченням [1, с. 30]. Зі 119 односкладних речень-заголовків 92 виявилися номінативними реченнями. У їхніх

межах, слідом за З. З. Коржак [2, с. 176], за інтонацією, семантико-функційними особливостями розрізняємо розповідно-констатувальні (97 %) й оклично-констатувальні (3 %). Оклична інтонація відтворює емоційне ствердження буття предмета або явища. Напр.: *Випробування морозами!* Розповідно-констатувальні речення є буттєвими номінативними конструкціями, бо повідомляють про наявність називаного, напр.: *Погода «мільйон на мільйон»; Комфортна субота і тиждень дощів.*

Серед досліджуваних речень не зафіксовано однослівних заголовків зі структурою N_1 , як це спостерігаємо в поетичному мовленні. Нечастотними є й речення, де іменник поширено одним препозитивним означенням: *Морозний удар; Комфортні вихідні; Примхливий квітень.* Їхню структуру репрезентовано такою схемою: $Adj N_1$. У складі речення може бути два (*Благодатні осінні дощі; Осінній погожий нон-стоп; Туманні осінні вихідні*) чи навіть три узгоджених означення (*Останні теплі осінні дні*), схема яких $Adj^2 N_1$ та $Adj^3 N_1$. Поширені більш ніж одним словом номінативні речення більшою мірою актуалізують враження автора про дійсність, фіксують перебіг подій, виділяють окрему деталь погоди [3, с. 241]. Інші поширювачі іменника в називному відмінку (як означення, так і іменники) досить різноманітні й потребують детального вивчення, що становить *перспективу* досліджень. Залучені для аналізу номінативні речення у складі заголовків прогнозів погоди реалізують буттєву номінацію.

Список використаної літератури

1. Карпенко Ю.О. Назва твору як об'єкт ономастики. *Літературна ономастика*: зб. статей. Одеса: Астропринт, 2008. С. 29–37.
2. Предикат у структурі речення : монографія / за ред. акад. НАПН України В. І. Кононенка. Київ; Івано-Франківськ; Варшава, 2010. 408 с.
3. Романченко А. П., Піль М. І. Комуникативно-прагматичний аспект номінативних речень у художньому мовленні В. Стуса. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація». Херсон: ХДУ, 2020. Вип. 1. С. 239–244.

Олексенко О. Поетика номінативних речень.....	158
Павлик Н. Функційні можливості питальних речень як дискурсивних одиниць в українському епістолярії	160
Паладян К. Віршове перенесення як стилістичний елемент поезії Іона Мінулеску	162
Попова І. Деякі аспекти типологічної класифікації синтаксичних одиниць.....	164
Попович Н. Підмет з кількісним значенням в українській мові (на матеріалі повісті Ольги Кобилянської «Земля»)	166
Прийма Л. Синтаксичні структури-англіцизми в сучасній українській мові.....	168
Реуцька Н. Синтаксичні фігури та їхні конструкції у творчості Василя Пачовського (на основі поетичної збірки «Розсипані перли»).....	170
Романченко А. Структура номінативних речень у заголовках прогнозів погоди.....	172
Рошко С. Засоби вираження реальності / ірреальності в порівняльних конструкціях.....	174
Руснак Н. Висловлення-побажання в діалектних текстах буковинських говірок.....	176
Руснак Ю. Прагматичне навантаження окличних речень у гуморесці Ольги Кобилянської «Він і вона».....	178
Семашко Т. Компаративні фразеологічні одиниці: досвід закріплення стереотипних ознак	180
Скаб М. Синтаксична інтерпретація українського зверненого мовлення: здобутки та перспективи.....	183
Степаненко М. Семантична й формально-граматична поліфункційність новітніх публіцистично-політичних перифраз.....	185
Степаненко Н. Генітив зі значенням просторовості крізь призму досліджень з історичного синтаксису І. І. Слинька	192
Струк І. Синтаксична організація реплік-заперечень у драматичному тексті буковинських письменників.....	195
Сулима О. Валентність процесуальних дієслів у мові та мовленні.....	197